

FAN, TA'LIM VA AMALIYOT INTEGRATSIYASI

ISSN: 2181-1776(E) | SJIF 2023: 6.907

Shanazarova Nigora

*Samarqand PYMO'MM Metodik yordam ko'rsatish bo'limi xodimi
Ilmiy maslahatchi: dotsent S.A Yo'ldosheva*

O'ZBEK TILI DARSLARIDA MUAMMOLI O'QITISHNING QO'LLANISHI

Annotatsiya. Maqolaning asosiy mavzusi umumiy o'rta ta'lim maktablarida o'zbek tili darslarida muammoli o'qitishning qollanishi va bunda o'qituvchi e'tibor berishi zarur bo'lgan jihatlarni yoritishdan iborat. Xususan, mavzuni o'qitishda qo'llash mumkin bo'lgan samarali usullarga to'xtab o'tilgan.

Kalit so'zlar: Kommunikativ o'qitish, kreativlik, tanqidiy fikrlash, muammoli ta'lim, individuallik, reallik, hamkorlik

Jamiyatimizda o'zbek tili o'z muhim ahamiyatiga ega bo'lib, o'zbek tili darslarida muammoli o'qitishning qo'llanishi o'quvchilarning tilga oid bilimlarini samarali rivojlantirishga yordam beradi. Bu usul, talabalarni o'z fikrlarini ifoda qilish, savollariga javob topish va muammollarni yechish bilan bog'liq ko'nikmalarini yanada oshirishga imkon beradi. O'zbek tili darslarida muammoli o'qitishni rivojlantirish uchun amaliyotlarga asoslangan o'rganish, kommunikativ o'qitish, o'zbek adabiyotidan foydalanish, guruh ishi va muloqot, yaratuvchanlik qo'llanilishi tavsiya

etiladi. Bu usullar o'quvchilarning o'zbek tilini samarali o'rganishini ta'minlayadi va ularga muammollarni yechish va o'zbek tilini tog'ri va aniq ishlatish imkonini beradi.

Amaliyotlarga asoslangan o'rganish: O'zbek tilini o'rganishda amaliyotlarga asoslangan usul eng foydali usullardan biri deyish mumkin. O'quvchilar o'zbek tilini haqiqiy muhitda ishlatish, ma'lumotlarni amalda sinash va kommunikatsiya qilish orqali tilni o'rganishlari mumkin. O'zbek tiliga oid amaliy mashg'ulotlar, so'zlashish dasturlari, o'zbek adabiyotidan namunalarni o'qish va yozish, o'quvchilar orasidagi rolli o'yinlar, dramatik tadbirlar va guruh bo'lib ishlash orqali amalga oshirish mumkin.

Kommunikativ o'qitish usullari: O'zbek tili darslarida kommunikativ o'qitish usullari muhim ahamiyatga ega. Bu usul bilan o'quvchilar tilni o'zlashtirish, ishlatish va kommunikatsiya qilishga oid muammollarni yechish ustida faoliyat yuritishadi. Talabalar o'z fikrlarini ifoda qilish, savollariga javob topish va muammollarni yechish jarayonida o'zbek tilini samarali ishlatishni o'rganishadi.

O'zbek adabiyotidan foydalanish: O'zbek tili darslarida adabiy o'qish mavzularida o'zbek adabiyotidan foydalanish muhim ahamiyatga ega. Adabiyotlar, o'quvchilarga o'zbek tilining ma'no qirralarini ishlatish va tushunishda, so'zlashish va yozma nutqda qo'llashda yordam beradi. O'quvchilar adabiy matnlardan namunalarni o'qish va yozish, tilning nutqiy qobiliyatlarini rivojlantirish uchun tahlil va tadqiqot qilish imkoniyatiga ega bo'ladi.

Guruh ishi va muloqot: O'zbek tili darslarida guruh ishi va muloqotni qo'llash samarali usul sanaladi. Guruh ishi, o'quvchilarning fikrlashish va tilni amalda o'rganishga yordam beradi. Muloqotlar esa talabalar orasidagi munosabatni rivojlantirish, savollarini yechish va o'z fikrlarini ifoda qilish imkonini beradi.

Yaratuvchanlik: Muammoli o'qitish jarayonida yaratuvchanlikni rag'batlantirish muhimdir. Talabalar o'z fikrlarini tartibga solishi, savollariga o'z nuqtai nazaridan javoblarni topishi, muammollarni yechishda va kreativ fikrlashda o'zbek tilidan foydalanish imkonini topadi. Bu esa tilni o'rganishda o'quvchilarning o'zlashtirish, o'z fikrlarini ifoda qilish va muammollarni yechish qobiliyatlarini rivojlantirishga yo'l beradi. O'zbek tili darslarida yaratuvchanlikni rag'batlantirish

muhimdir. Talabalar tilni o'zgartirish, so'zlar va ifodalar yaratish, yangi so'zlar va iboralarni topish va ishlatish orqali yaratuvchanliklarini rivojlantirishadi. Bu, talabalar uchun o'zbek tilini o'rganishni qiziqarli va mazmunli qiladi.

Muammoli ta'limda o'zbek tilining ijtimoiy va professional sohalar bilan bog'liq mavzular bilan integratsiyalash ham zarur. O'quvchilar o'zbek tilini siyosat, iqtisod, ijtimoiy sohalar, texnologiyalar, madaniyat va boshqa sohalarda ishlatish bilan bog'liq muammolarni o'rganish, tahlil qilish va javob topish imkonini olishadi. Bu, o'quvchilarni o'zbek tilini reallikada samarali ishlatishga tayyorgarliklarini rivojlantirishga yordam beradi.

Mulohazalar va tanqidlar: Darslarida mulohazalar va tanqidlar o'quvchilar uchun muhimdir. O'quvchilar o'zbek tilini ma'no jihatlarinin ijtimoiy, adabiy va boshqa sohalarda tahlil qilish, fikrlarini ifoda qilish va mulohazalarni rivojlantirish orqali o'rganishadi. Bu usul o'quvchilarni o'z fikrlarini ma'no, obyektiv, kritik va analitik tarzda ifoda qilishga yordam beradi.

Texnologiyalardan foydalanish: Har qanday darslarda texnologiyalardan foydalanish ham muhimdir. Interaktiv dars materiallari, til o'rganish o'yinlari, online resurslar va mobil ilovalar talabalarning o'zbek tilini o'rganish va amalda ishlatish jarayonini yanada qiziqarli qiladi. Bu, talabalar uchun interaktiv va qiziqishni oshiruvchi muhitni yaratishda yordam beradi.

Bundan tashqari, o'zbek tili darslarida muammoli o'qitishning qo'llanishi uchun individual o'qitish yo'nalishi, o'qituvchining yondashuvi, reallikaga moslashtirilgan mashg'ulotlar, talabalar orasidagi hamkorlik va guruh ishi muhimdir. Bu usullar talabalarning o'zbek tilini samarali o'rganishini ta'minlayadi va ularga muammollarni yechish va tilni amalda ishlatish qobiliyatlarini yanada rivojlantirishga imkon beradi.

Individual o'qitish yo'nalishi: O'zbek tili darslarida muammoli o'qitishni amalga oshirish uchun individual o'qitish o'qituvchilarning har bir o'quvchini o'ziga xos xususiyatlariga qarab o'rganishni ta'minlaydi. O'qituvchi har bir o'quvchining o'zbek tilini o'rganish darajasini, muammollarini va qobiliyatlarini hisobga oladi va ularga moslashtirilgan o'qitish usullarini qo'llaydi.

O'qituvchining yondashuvi: Muammoli o'qitishni rivojlantirishda o'qituvchi o'quvchilarni tanish va bir-biriga bog'liq muammollar bilan tanishyirib, ularning o'zbek tilini o'rganish jarayonida qo'llashga yordam beradi. O'qituvchi o'quvchilarga bu bo'yicha maslahatlar beradi, ularga til bilimini oshiruvchi maqollar va badiiy matnlar taklif qiladi.

Reallikaga moslashtirilgan mashg'ulotlar: O'zbek tili darslarida muammoli o'qitishning qo'llanishi uchun reallikaga moslashtirilgan mashg'ulotlar o'z muhim o'rnini egallaydi. O'quvchilar o'zbek tilini reallikada ishlatish imkoniyatiga ega bo'ladilar. O'qituvchilar o'quvchilarni o'zbek tilini restoran, do'kon, markaziy bozor, telekanal yoki boshqa reallikaga moslashtirilgan muhitda amalda ishlatishga o'rgatishadi.

Talabalar orasidagi hamkorlik: Muammoli o'qitishning qo'llanishi uchun o'quvchilar orasidagi hamkorlik va guruh ishi ham muhimdir. Talabalar bir-biriga yordam berish, fikrlashish va g'oyalarni baholash yordamida o'zbek tilini o'rganishda ko'proq samarali bo'ladi. Guruh ishi jarayonida talabalar o'z fikrlarini almashish, o'zaro muloqot qilish va muammollarni yechish orqali tilni amalda ishlatishni o'rganishadi.